

Издаје сваке седмице
на читањем табаку.
Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.“

ГЛАС НАРОДА.

Цена је. листу:
на годину 4 фор.
на по године 2 „
на три месеца 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

НАПРЕДАК ПОЉОДЕЛСТВА У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ.

(Сврштеак.)

У северним америчким државама има толико о-
ваца, да се од њих добива милионе центата вуне.
Коња има 8,600.216 од тих коња за радњу се упо-
требљују 7,142.749. Пољски привредни рад јако пот-
помашу и држава и друштва, те је овај дотле до-
нео, да се за пољске производе годишње добива
2,448.000 долара.

На како се у Америци за опште народне ствари
брину ево ћу навести један пример.

Прошле године умро је у вароши Сан-Франциску у
држави Калифорнији неки Жам Лик, и све своје има-
мање, које износи 3,686.000 долара, остави на добро-
творне цели и то међу осталим 10.000 долара на
занатлијску књижицу (библиотеку,) а 300.000 долара
на занатлијске школе у држави Калифорнији, 1,780,000
долара оставио је друштву (Pioneer Societe) то је
друштво, што крчи пуну шумадiju у тако званом
Преријама, у грдним пустињама. Бегунци шаљу се
у те крајеве да раде и насељавају се и добивају од
поменутог друштва помоћи.

Године 1873 умре овде у Балтимору богат трго-
вац по имену Жон Хопкинз. Имање му је 8 ми-
лиона долара велико. Од тога је оставио 5 милиона
на универзитет (школу, на којој се све велике на-
уке уче), који ће се звати по његовом имену а оставио
је и на друге добротворне цели доста. И ми Срби
имамо таквих славних мужева, као што је пок. Наум
Бозда у Пешти, који је оставио лепу припомоћ за
сироте занатлије, но да ли се тиме српски занат
диже, то је питање?

У вароши, де сам ја рођен умре пре 20 година
богат трговац један, који своје имање остави за си-
роте ученике. Један од мојих другова Ј. П. најбољи
ученик, а сиромаш, тражио је исту штипендију, но
он буде одбијен, а протином сину, даде се. Прота
је имао да „соаре“ прави и да табајац и шампањ
ције, а није имао чиме да своје дете изучи, него је
другоме на пут стао.

Но да се вратим на привреду и напредак њен у
Америци.

Трговачке новине у Нју-Јорку пишу пре два ме-
сеца. Са радошћу поздрављамо тражење ране наше
за лебац, што из Европе стиже. То учини, те је жито
на 20 центи по меру а брашно на 80 центи по
бурету скочило. Овде се брашно у бурадма продаје.
Још нам је радовати се томе, што се Лондонске
трговачке новине туже на хрђаву жетву у Европи,
јер то је знак да ће наша трговина с раном про-
цветати. А рана је ове године свуда у Америци о-
билато родила.

Још ћу нешто да наведем, што сам требао горе
споменути. Овде у држави Марилану и у свима дру-
гим државама савезне Америке држи се сваке године
изложба за земаљско производе и стоку (Agricultural
Cottage Fair.) Ово је нека форма вашара; али не као
наши тамо, а камо среће да и код нас тамо вашара
нема. На изложбу изнесе што ко боље и лепше има
у рани стоки, живини или из баштованлука, те што
најбоље покаже то добије медаљу. Тако исто у свиме
државама држи се сваке године занатлијска из-
ложба.

Веће државе нарочито на северу, држе такове из-
ложбе на више места. Ја сам био на таким излож-
бама. Ту је не само стока и рана изложена него и справе
за радњу око земље. Ако је ко изумео нову машину,
та се на таким изложбама прода, па ако се добра
покаже, ето његове среће. Продаће све што има.

Међутим Американац и ако купује радо машина
за радњу, он је ипак чуваран и пази шта му треба
а шта не.

До године биће Видовдан америчанске нације; јер
ће се држати у Филаделфији у држави Пенсилваније
свеца изложба и прославиће се стогодишњица амери-
канске слободе.

У Балтимору (Md.) 13. септембра.

Васа Секулић,
бурчински раденик.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОКРЕТА Г. 1848.

саопштио ш—ј—.

П и с м о I.

Војена штафета оправљена у 12 сати ноћу по куриру ст. бечејском.

Презид Нг. 205.

Г. П. Ст—у управителу окружија Ст. Бечејског.

На ваше писмо од данас, писао сам г. генералу Тодоровићу, да вас обезбеди, и ево пишем и капетану Боснићу у Сентомаш, да вам помоћ пошље.

Како су једни и други Бечејци себи прострли, онако ће и спавати, ако Мађари продру. Ви ме разумете.

У Бел, Бечкереку 14 марта 1849 у 1/2 12 сати ноћу.

Патријар управитељ војводине

Јосиф с. р.

П и с м о II.

Нг. 2464.

Г. управитељу окружија Ст. Бечејског П. Ст—у.

На писмо ваше од јучерашњег датума, имам вам следећуће одговорити.

Повторително се тужите у писму вашем на опасност, која окружију Ст. Бечејском од стране непријатеља прети, и захтевате, да вам још војске у помоћ пошљем. Ја сам онолико војске колико су околности дозволиле одјелити и у Ст. Бечејско окружије послати заповједио, и то су они 300 граничара сремски, који су вам под командом капетана Дражете послати, и који су као што ми и сами јављате, већ тамо приспјели. Ја вам више војске послати не могу, нити више захтевајте, јербо нити је могуће на свако место толику обсаду поделити, која би сваком нападењу непријатељском противостати у стању била, нити би мудро било од оне војске, која главнијем непријатељском положенију на супрот лежи, већу част отцепити, на сва села у Вачкој поделити, и тако војску ослабити. Ако мислите да вам ови 300 граничара сремски и новоподигнута провинцијална војска Ст. Бечејска, која је по извјестију вашем такође тамо приспела, и ако велите бојите се, да вам сва та војска довољна неће бити, а ви образујте ландштурм, пушака сте ономад добили, с којима неку част и наоружати можете, а капетану Драгети под једним пишем, да ми јави: какве, и колико муниције треба, пак ће и та незаконно послати вам се. Срегуларном војском граничарском и провинцијалном можете скоро читав баталијон сад тамо имати, поред ког сад и ландштурм јоште подигнете, онда мислим, да ћете те се моћи бранити.

А што пишете да вам је нужна честита војска; ја држим да су и ти, који се тамо налазе, честити војници а друго зависи ће и од сами житеља диштриктски, да буду онакови, какове желе т. ј. да буду честити.

Ако су нустаре, које између Ст. Бечеја и Суботице леже, нападенијама непријатељским згодне, ту

вам ипак предосторожност и брижљивост ваша треба у помоћ да притекне — шаљите патроле ваше преко пустара, докле год допирати могу, која ће вас о движевијама непријатељским извешавати тако, да вас нећеду напасти моћи без да осетите.

Крупни топова немам да вам по захтевању вашем одјелити и у Ст. Бечеј послати могу. Капетан Дражета је као што ми сам под јучерашњим јавља, не један, него два трифунташа донео; а за топције пишем под једним г. генералу Тодоровићу, да вам неколико искусни шајкаша топција пошље.

Бело-црквански граничари, које нисам као што држите вама у помоћ послао био са свим су унутно радили, што без дозвољења г. Генерала нису у Ст. Бечеј прешли; они имају своје друго одређеније. У прочем упућујем вас, да се одваше стране од сваког непосредног дописа с г. генералом уздржавате, и ако би какву год војену помоћ у будуће потребовали, да се јединствено и управо на мене док сам овде обраћате, а ја нуждне уредбе учинити нећу пропустити.

Што се каса анархије, од које се бојите да неби овладала, извјешћујем вас, да сам под једним капетану Драгети наложио да провинцијалну војску под своје управленије узме, и непрестаним у оружју упражненију занима. — а прочим житељима окружним да сваког рода скупштине, било на пијаци, на сокацима или приватним кућама забрани и заповест изда да се и крчме све у девети час у вече затворити, и гости кућама својим оправити имају. Тим начином надам се да ће поред власти ваше, коју већ и по самом званију вашем, довољно притјажавате, у стању бити, сваку анархију предупредити; но ако и ова средства јошт не би довољна била, онда ћете ми ради публикације преког суда особито подробно и обстојателно предложеније учинити имати И по овоме треба да толкујете оно моје о Бечејцима израженије: „Како су простирали онако ће и спавати. Ви ме разумете,“ гди сам ја само онај поступак разумео, што су више стотина Мађара затворити дали, необзирјући се ни мало, да с тим само веће осветољубије у непријатељу побуђују.

Касателно онога захтевања вашег, да се тамошњој војеној команди наложи, да с вама успоразумјенију буде, налажем под једним капетану Драгети; да у свим дјелима грађанским и административним, која у круг дјелатности ваше спадају, само с вашим споразумјенијем дјелати има; али да касателно и сами војени операција ништа без вашег знања чинити не може, то држим да к точном извршенију повереног вам званија није нужно.

Пуцњава она топова, коју сте у прошати четвртак од стране Н. Сада чули, била је по званичном извештају команданта стана карловачког не у Новом

Саду, као што сте ви погрешно извјештени, већ при Каменици и Текијама, на коју је непријатељ из Варадина тај дан нападеније учинио пославши у то исто време, једно одјеленије пленкера, и на Карловце, но како на једном, тако и на другом месту буде непријатељ с губитком 40 мртви при Каменици, а 4 мртва при Карловци од храбре војске наше на траг узбијен. Ово вам знања вашег и успокојенија уплашени житеља тамошњи ради јављам.

У смотренију плате они народњи капетана, који код куће своје баве се и никад не дјелствителне војене службе не чине, моје ће бити цијелисходне уредбе учинити.

У Вел. Бечереку 19. марта 1849.

Патријар управитељ војводине Србије,
Јосиф с. р.

П и с м о III.

К. Нг. 1144.

Управитољу Ст. Бечејског окружија члану врховног суда Г. П. Ст—у.

При вама наложеној комисији у окр. Ст. Бечејском, имаћете ви, вама, докле сте као управитељ на путу три форинта, секретару пак и помоћницима кад путују четрдесет крајцара у себру; ако су народни званичници, и ако као такови плату примају диурне урачунати.

У случају да би то дјело дуже времена потрајало можете персоналу вашем, окром диурне, и њима припадајућу плату издати.

На тај конач дају вам осамдесет форинти у сребру, од који ће те својим временом рачун положити. У Вел. Кишинди 14 фебр. 1849.

Патријар управитељ војводине,
Јосиф с. р.

ЛУКА ВУКАЛОВИЋ

написао Јово Накићеновић.

(Наставак.)

Са Цетиња оде Лука са Петковићем на Зунце, те одмах сакупи народ, па им каза што је и како је, и одреди да се сваки спреми, јер да ће се брзо ударати на Турке.

У исто доба посла Луку Петковића, кроз Шуму и Попово, да подигне народ на оружје. Петковић пође и сакупи на брзу руку 300 момака, те по ноћи изађе опет на Зунце,

Кад видје Лука да је Петковић сакупио чету, разви заставу и позва Зунце, Крушевицу и Суторину на оружје, те скупи око хиљаду момака, ово бјеше Никољ-дан год. 1857.

А кад бјеше у очи св. Николе, узе Лука 150 биранијех војника и оно 300 што доведе Петковић, а остале раздијели око Требиња и Коријенића да назе на Турке, те он пође са оном дружином у манастир Дужи.

П и с м о IV.

Нг. 195. — 25 маја 1848 год.

Азистенти народне касе г. г. архимандрит Арсен Стојковић, велики судца Трифун Младеновић, капетан и грађана началник земунски Јосиф Матић и Јован Паскојевић, секретар Патријаршије, престају лично засједанију главног одбора народа српског заједно са кључевима народне касе, но с тим изјаснењем, да они с њима поверена четир кључа нису у стању касу народну отворити, и тако позиву главног одбора од 23 маја т. г. бр. 159 соотвјетствовати по тому, што се иети кључ исте касе налази при свјатјешему Господину патријарху Јосифу Рајачићу, по чему је рјешено :

Да се у овом за народ српски отсудном тренућу ока сада, по чем је народно војство под Карловце стекло се и народ непрекидно долази, да под привременим предводителством г. Ђ. Стратимировића, председатеља глав. одбора, браћу нашу преко Дунава и Тисе пиштајућу и за помоћ народа оностраног вопијућу од губљења и варварства мађарског спасе и границе војводине наше заузме, на онај код господина Патријарха налазећи се пети кључ чекати не може, него да се умоли господар Петар Ђорђе Шпирта велики наш родољубац у Земуну, да он за сада док г. Патријарх пети кључ (из Загреба) пошље, на јемство народњег фонда и овде подписаног главног одбора и народа српског 10 хиљада форинти сребра, на приложену овде облигацију народу српском у овој великој нужди позајми, и да се иста сума, како пети кључ од г. Патријарха овамо приспе истоме г. родољубцу Петру Ђ. Шпирти поврати.

Из засједанија српско-народњег одбора у Карловцима 25 маја. 1848. држаног.

У онај час кад је Лука сашао к манастиру, дође из Требиња Хаџи-бег Ресулбеговић са турском ордијом, те се сукоби с Луком.

Ту се заметну први отверени бој, који је трајао цио дан, а кад бјеше пред вечер, Лука потрже сабљу и повикну дружину, те учини загон у Турке. Кад видјеше Турци да ће изгинути, препадоме се и оренуже бјежати, а Лука их са дружином поцрати све, док се (Турци) не затворише у град Требињски. На овом се бој прекину, те Лука поврати своју војску к манастиру и ондје осташе на ноћиште. —

У ово доба Мићо Љубибратић из Шуме Требињске бјеше у Дубровнику на науке, те док чу да се његова браћа боре, остави Дубровник и похита да браћи поможе колико је кадар. Најприје оде Мићо својој кући, те је запали, а кад га отац упита за што то уради, он рече, нека види народ како се мислим са

Турцима бити. За тијем пође у манастир Дужи, где нађе Луку, приступи му и рече, да је и он дошао да се бије с Турцима. Лука га радо прими и он му је касније био десна рука у свијем пословима, гдје се пера тицало а и сабљом је знао у невољи махнути.

Док чуше Бањани и Рудињани да је Лука приметно рат с Турцима, они се одмах окупише, те удрише на турску кршлу — касарну — у сред Бањана, те је запалише а Турке побеше.

У исто доба јуришише Пивљани на тврђаву на Црквине, те је разрушише а Турке посјекше.

Дробњаци и Шаранци ударише на кулу на Језера, те је срећно упалише и Турке изгнаше.

Гачани пак и Голијани ударише на Крстац те кулу развалише а Турке исекоше.

Сви дакле херцеговачки главари остадоше вјерни својој заклетви на састанку у Бијелој Гори, те док чуше да се Лука отпочео борити, сваки главар на својој страни приметну бој с Турцима, и тако плану пламен устанка од Таре до мора.

Вукаловић на заглаву Никоља-дневи пође с војском кроз Шуму и Попово, те одметну и побуни све до Стоца. Овдје се други пут сукоби с Турцима и на Пољице приметне жестоки бој, у којем Лука опет побједи а Турци побјегоше, оставивши на бојном пољу мноштво мртвијех и рањенијех. У овом боју ухватише Срби жива два Турчина, главара од Стоца, Зубовића, и још неког, те им живот поклонилише.

У боју на Пољице дошао је у помоћ Луци римокатолички свештеник Дон Илија, Иван Бузивић и Зекан Радић са 1500 Срба римокатоличке вјере, те овдје онако сјајно надбио силу турску, на сред поља, без коњица и топова, са голијем прсима и са ханџаром у руци, Лука је одржао побједу над уређенијем војницима, бајонетима, коњицима и топовима. — Нека овај јуначки примјер служи у будуће другому Дон Ивану, да нас вјера више не раздваја. —

Послије овог боја Лука удари на Љубиње и Загору, те и овдје разби турску војску.

Ове Лучине побједи зададоше велики страх Турцима, те се бјеху услашили, па бјежаху од свуда гдје Лука долажаше са својим витезовима.

Услијед срећног овог Лучиног почетка узруја се

сва Херцеговина, те цио народ пристаде уз Луку, и он бјеше већ далеко продрљо у унутрашњост Херцеговине.

Кад чу Кнез Данило да је Лука узбунио цијелу Херцеговину и дошао до под саме главне градове, побоја се да од куда сила турска не нагрне, те не затече Луку удаљена од својих планина, гдје не би могао противу стати уређеној турској војсци, па да не пострада заједно са народом, а он му у оно доба не би могао послати довољну помоћ, као што је био обрекао. За то посла војводе: Петра Вукотића, Ђура Матановића, Анта Даковића и сердара Паја Ковачевића са поруком, да не иде Лука даље у Херцеговину, него да се врати са својом војском на Зупце.

Кад ови стигше у манастир Дужи, поручише Луци да се одмах врати са бојишта.

Лука послуша ову поруку и дође заједно са Петковићем у манастир, гдје су га чекали поменути црногорски главари.

Чим он дође, главари му казаше кнежеву поруку, на које Лука рече: како ћемо саде престанути ратити, кад је цио народ устао на оружје? — држим да би ово било велико издајство према побуњеном народу и вјероломство задане вјере на састанку у Јастребици. При том не би ли срамота и грехота било оставити саде сиромашки народ, да га Турци газе без ичије помоћи.

На ово црногорски главари рекоше да су Турци Кнезу обрекли дати сваку праву херцеговачком народу и да не ће никад више заискати оружје, а још мање на силу узимати.

Тада Лука послуша наредбу Кнежеву, поврати своју војску на Зупце и препоручи народу да се смири а да се не боји Турака, јер су они сами мир заискали и обећали дати свијем буњенијем крајима своју самоуправу, као што су од старина уживали

Народ послуша Луку, премда бјеше изненађен овом ненадном промјеном, што се касније на много начина тумачило. —

Вукаловић изађе на Зупце а остави Петковића су 40 момака у манастиру, да не би Турци на пријевари манастир запалили, али мало касније, кад се све смири, и он остави Дужи, те оде к Вукаловићу.
(Наставиће се.)

О В О Ћ А Р С Т В У

по предавању Ђорђа Натошевића и Борјановића.

(Свршетак.)

Варош Хановер има на своја четири друма 5559 комади засађених, неједнаких и млађих јабука. Године 1868 био је добитак од проданих јабука 5670 ф., дакле свако је дрво донело преко 1 ф. прихода. — Тај се приход добио са друмова, с којих се ништа друго хаснити не да; а капитал уложен у купљено и посађено воће, донео је првим родом преко 200%

интереса; а што је воћка старија, то јој је и вредност све већа. Зар нема тако јаких и разгранатих воћака, које неколико кола воћа даду, што вреди преко 100 ф.; а сав трошак за то дрво неизноси свега ни до 3 ф. —

У Руигту, код Штутгарда имао је један економ на 1/2 јутра земље 20 одраслих јабука (30—60 годи-

на маторе) посађених; рачун је водио за последњих 7 година и то од 1863—70. Нашао је, да је кроз тих 7 година једно на друго добио са вође сваке године 30 ф.; а то чини од 20 вођака 600 ф. годишње; за 7 година пак 4200 ф. — Кад би код нас могао когод из усева то добити, са $\frac{1}{2}$ јутра. па ма га златним врном засевао?!

Један вођар у Америци има највише бресака. У његовом вођњаку имаде управо 100.000 брескових дрвета. 1873 године добио је отуд 125 хиљада великих корапа најблагороднијих бресака, које је послао у Њу-Јорк на продају. Рачунајући по корпи 5 ф. (што је још врло малена цена за брескве) добио је за њих 625.000 ф. Притом ћу још споменути, да му је око 25 хиљада корапа вођа необрано и на дрвећу остало, немајући у то доба доста берача и мобе. —

Колико се вођарству важности даје у просвећених народа, држимо, да смо већ досадањим доста показали. Но ипак ћемо још ово споменути:

Не само вођњаци и вртови, него и авлије, сокаци, друмови, насани од железница, поједине њиве и најмочарније ливаде, најтврђи камен, највиша стена, кров на кућама и црквама, прозори и т. д., све је пуно родних вођака, пуно цвета, лишћа, мириса и плода. — Ко нема широке авлије, тај подиже вође по жици уз дувар и пење ји на кров лепше, него што у нас највештији виноделац са лозом знаде. — Ко ни авлије, ни куће нема, а љубитељ је вођарства, има пуне прозоре вођака у црепови, место цвећа.

Осим свега овога у нашој је држави још врло лако и јевтино подизати вође и вођњаке, јер се на вођњак не плаћа никаква већа пореза, осим као на обичну баштованску земљу; дочим се н. пр. на виноград и дуван сила више издавати мора.

Наше су опет српске земље тако удесне и благословене за вођарство, као ретко која. Дочим у Инглешкој не може трешња ни да дозре, а у Белђији, Холандској и северној Немачкој брескву са тешком натегом одржавају, зими је покривају и т. д. тога у нас већ ничега није. Код нас су се јабуке, крушке, шљиве, вишње, трешње, брескве, бадем, орах, лешњик, мушмула, оскоруш, кестен, јагоде различите, гуња и т. д. сасвим одомаћиле; а у јужним српским крајевима, у Далмацији, старој Србији и јужној Црној гори напредује лимун, поморанца, маслина, шипак (гранатска јабука) и смоква као у Цариграду или Смирни. —

Најпре ћемо се послужити неким званичним податцима о Немачкој, Француској и нашој Аустро-Угарској.

У земљи Виртембергу у Немачкој, која је у полу мања од Србије, роди годишње у средњу руку око 54 милиона мерица различитог вођа, а пошто у тој земљи има један милион и 800 хиљада душа, то онда долази годишње одсеком на сваку главу по 30 мерица вођа.

Округ Некарски, где има највише вођака у целој Европи, бере годишње толико вођа, да му на сваку душу по 180 мерица долази.

У округу тибиншком опет у Виртембергу добија се годишње око 200 хиљада мерица вођа, што вреди до по милиона форината. Исто тако једина варош Рајтлинген (где је знаменита вођарска школа, којој је управитељ чувени зналац и вештак др. Е. Лукас) бере за вође из свог хатара сваке године око 100 хиљада форината.

Оставимо Виртембершку, па пођимо и по другим пределима, то ћемо исто тако лепе приходе видети.

У Алтенланду (3 миље велики предео на дољној Лаби) засађене су већином трешње и јабуке. Са тог маленог земљишта добије се преко 1 милион и 80 хиљада форината а у добрим година (као год. 1862) до близу 2 милиона форината за вође, које је већином извезено у Хамбург.

У добој Лужици (гутаулушки предео) добије се само за трешње и вишње око сто и осам хиљада фор.; у околини вароши Јене добија се само за шљиве један милион и 200 хиљада форината, а за орахе до 20 хиљада фор.

Пређимо у Француску, где се још много племенитије вође сади него и у Немачкој. Једно место на реци Сени добије за саме кајсије 5009 ф. а. вр. Томери добија за само једну фелу грођа (тако званог: Chasselas de Fontainablaeu) 7 до 8 хиљада фор. Монтрел (где су прве брескве у свету) добива годишње за брескве преко 50 хиљада фор.

Ако пређемо у Аустро-Угарску, ту нам стоји најбоље јужна Тиролска. Округ Боцен извози ван земље годишње 55.760 цената грођа и другог вођа у вредности око 455 хиљаде фор. а толико се исто потроши вођа и у земљи. Исто се тако извезе из Штирске годишње вођа за више стотина хиљада фор. дунавом до Пеште а одатле даље.

Исто тако силна новаца добива и Чешка за своје продано вође. Тако је н. пр. једини снахилук у Тешину год. 1859 добио за продато сирово вође 11 хиљада фор. и ваља знати да готово све вође беху младице. Многе општине у Чешкој издржавају своје званичнике једино од продатих младица из општин-вртова, и од сировог вођа, које се по друмови бере.

Кечкемет и Нађ-Кереш са околином добија до 100 хиљада мерица самих јабука; године 1868 продало се ту кајсија за 250 хиљада фор. Вели се да у добрим годинама добијају ти људи за различито вође око милион фор., које се прода већином у Немачку, Пољску и Русију.

Кад се деци у школи омили посао и најпростије радње у томе покажу, а вођарске задруге га доцније као човека непрестано потстрекавају, поучавају, дотерују и са новим упознају, кад се задруге вођарске као што пуно има у Француској, Немачкој, Инглеској, Америци, Шведској, Данској, Холандији и Бел-

Ђији, Швајцарској готово у сваком знатнијем селу, оснују, онда се не треба чудити што се н. пр. у Немачкој сад нигде више не говори и не пише о томе: јели корисно воћку неговати? као што ми морамо да радимо, него се ту и по новинама дебатује о томе: које су феле воћа најудесније за друмове, за баште, за бућу, за вино, ракију, за укување и т. д. Не требе се чудити, што се тамо вабе сенице, погрмуше, штиглице, чворци, ласте, славуј, царих и друге ситне корисне певачице, праве им се дрвена гнезда и мећу на дрвећа, мотке и кровове, само да се ту настане и излегу. — Не треба се чудити, што северо-американске државе купују из Европе стотинама хиљада тих малених и корисних певачица и селе их у Америку. — Не треба се чудити, да има великих задруга, које купе и просе не новце, него мрве и храну, те израђују зими гладне птичице, кад снег све покрије: особито шеве и сенице, које ће преко лета богато одрадити за ту учињену милост, таманећи милијунима гусенице, лептире, црве и бубе. — Не треба се чудити, што друштва такова

богато награђују ону школску децу, која су преко лета највише гусеница отребила. — Не треба се чудити ни томе, што је француска народна скупштина одредила за награду 150.000 фор. који изнађе сигурни лек против ови нови вашију, што се на чокоту налази (*Phylloxera vastatrix*) Све те задруге подпомажу воћарство и земљерадиност у опште онолико, да се то пером не да достојно ни оценити.

Да би се пак и по српским крајевима на воћарству што више радило, да би тиме српско народно благостање у сваком погледу сила у напред коракнуло, нужно је и код нас да се (бар по већим српским местима) подижу задруге такове.

Држимо да смо довољно доказали потребу да се подиже воће, али ипак на завршетку додајемо: да је воћка војник, који војује на три непријатеља на: глад, болест и сиротињу, и кад Калифорнија, више за воће него за злато добива, да треба и ми да станемо за тим да то веће злато копамо.

А за то нам ништа друго не треба, до само: озбиљна воља.

ПОДЛИСТАК.

МОЛИТВА ЈЕДНОГ СУЖНОГ СРБИНА НА НОВО ЛЕТО 1869. ГОД.

(Наставак.)

На истоку што робују Турком
 Па и Грке нашу браћу лепу
 И по часној вјери православној
 Јер дај Боже и Богородице
 Пре Косова да с' у вјери били
 Сви народи што их овде каза
 И кнезови тадар господари
 И у слогу један са другијем
 Ником' ноби робовали тужни
 Скуп је наук, али да користи
 Дај свим Боже умље и разумље
 Потурчену јоштер браћу своју
 Од Османли да деле Турака,
 И е'о браћу своју да прихвате
 Просвета ће њих све осветити
 И народу своме повратити
 Само мудро да не чине лудо
 Залутана да с' не губе браћа
 Што с' по крви од старина своји
 На истоку са родом рипћанским
 Дај свим' Боже умље и разумље
 Да с' гобрате са народом руским
 Та Руси су наша браћа лепа
 По славенској крви племенитој
 И по вјери часној православној
 И по тежњи за слободом својом
 Од својих балтичких Јунгера
 Ренегата њемачких спахија
 Руски зборе а њемачки творе

Све противно користи славенској
 Да им Руси буду на опрезу
 Да им браћа причувају стражу
 Од лисаца јевропских душмана
 Од лисаца крштених Турака
 А славенству што с' душмани вазде
 Кад са Руси вјеру прихватаду
 Хоће браћа причувати стражу
 Ја каква су наша браћа Руси
 По свом' мноштву и по свом' јунаштву
 Крштен Турчин ни макнут се неће
 А баш Руси да б' омели стражом
 Док је слоге на исток народу
 Биће јада од крштен' Турака
 Ак' у помоћ буде некрштеним
 Дај свим' Боже умље и разумље
 Дај свим' Боже срећу у јунаштву
 Кад овако вјеру поуtvrде
 Тад народи збора да учине
 На оружје народ да с' подигне
 И са Турци да заметну кавгу
 И на клете да завојште Турке
 По земљама да прогоне Турке
 По земљама својом ђедовином
 Сваки своје Косово да свети
 Под Цариград да сагоне Турке
 И Султана жива да ухвате
 Пак на море да нагоне Турке
 Преко мора да прегоне Турке

У Азију земљу Анадољску

Дај свим' Боже умље и разумље
 Кад очисте земље од Турака
 Општа збора браћа да учине
 Општа збора, збора народнога
 А на збору нек народи реше
 На Софију крста да подигну
 На Софију посред Цариграда
 Цариграду слободу да даду
 Нек је свачији а нек није ничији
 Свак онога кој' у њему живи
 Кад живује и кад ту станује
 Рад господства да с' не кобе браћа
 О Цариград да се не отимљу
 Цариграду кад слободу даду
 Тад на збору нек учине вјеће
 Нек поделе земље свеколике
 Очишћене и ослобођене
 Сваком' своје што је од старине
 Од старине и од ђедовине
 Још ако је кому од потребе
 Излаз мору ил' крајина земље
 Све то лепо братски да измире
 Да с' не гложе браћа по никада
 Да им туђин правду не подели
 Туђа правда готова је кривда
 Да им с' ђаво с' гложбе не насмеје
 И неслоге с' семе не замете
 Јер тек слогом очуват' се могу
 У слободи у својим земљама
 Од крстали Турских пријатеља
 А на име од оних Францеца
 Не народа већ њиног цесара
 Лакоумног и хитрога лица
 Ког' још стрико с' Турци шуровао
 И тошције у помоћ им даво
 Што побихе многу српску браћу
 За слободу што с' борихе златну

И међ' њима Ајдук Вељка славна
 И онијех морских трговаца
 Англичана грамзи прометљивца
 Не народа већ њиних спахија
 С' адувалук што с' у роду с' Турци
 А и Немца препреденог лица
 Не народа већ њиних власника
 Што с' на памук крвци довијају
 И Мацара азијских Францеца
 Не народа већем великаша
 Великаши свугдје су једнаки
 Калуђери нигде бољи нису
 Удворица Немца и Турчина
 Од њих ради да преузму царство
 Којино су и душмани наши
 Од старине још ђедовине
 И који су Српство затрт ради
 Да му с' не зна трага ни кољена
 Што сведочи наша погибија
 У хиљада и осме стотине
 Четрдесет и осме године
 Кад главари рад своје користи
 Међ' народе посејаше кавгу
 Те се бише силну крвцу лише
 А рад' чега управ' рад' ничега
 Кад Мацари разорише цркве
 Наше свете и цркве и школе
 Да с не учи слову Србинскоме
 Већ да с учи слову Мацарскоме
 Разорише и наше олтаре
 И олтаре и кућице старе
 Сагорјеше бјела манастира
 Крај Дунава светог Аранђеља
 До Ковиља села питомога
 У шајкашкој крајини јуначкој
 И побихе наших мученика
 На вјешали и другим мукама
 (Свршиће се.)

С Е О С К И Н А Т А Р О Ш

(Наставак.)

КАКО СЕ СУДИЛО У СЕЛУ . . . ?

У селу . . . држала се редовно петком сесија; судило се и било по свима селима. Отуд је изашла она пословица: доћи ће теби при петак. Петак је још од великог петка при, проклет дан, али у крајини је са батина, које тај дан падаху, то страшно име заслужио. Но кад дође нова господа а с њоме и слобода: нема батина, онда се, да би пропао и сам спомен о некадањој сесији, нареди, да се ма у који дан суди само не у петак и како је село . . . била некад прва компанија, тако дође на њега први дан у недељи — понедеоник.

У понедеоник дакле 15. јуна 187 . године судило се као обично у месту

Са зором већ врело је око варошке куће.

Свакако се мора чудити одкуд у селу варошка кућа. Неки то тумаче да се општинска кућа за то зове варошка кућа, што је то обично бивала најлепша кућа у селу, лепна као што су куће у вароши и имају право, али није само за то, него се општинска кућа зове тако и због тога, што је око ње увек така гунгула као у вароши каквој. Но ако ипак, кад се суд држи, кад је „сесија“, онда не варошка него варшарска кућа треба да се зове. Ту ти је око ње људи, ту жена, момчади, девојака деце. Ту марве, ту ствари, ту трезни, ту пијани.

Деца плачу, жене се свађају, људи псују, коњи ржу, краве мучу. Трговци траже вересију, субаше

субашлук, пона парохијал. Паор тужи мајстора, што је наручбину препродао. Мајстор паора што му је земљу преорао. Пијанице бирташа за малу олбу. Бирташ пијанице за полупану стаклад. Чуvari поватили коње у потрици, те туже коњушаре. Коњушари чуваре за покрадене шешире с њихових а улара с коњских глава. Жена једна другу за позајмљену пређу. Девојке момчад за подеране рекле у колу, а ови један другог за разбијене носеве на рогљу. Све је то једно на друго зинуло пред варошком кућом: Јесте, није, дужан си, нисам, мој је, није; ти си лопов, обешењак, хуљо, курво, бештијо, чекај само...

Око 7 часова изјутра подлазиле су и суђаје, чланови сесије. Кадгод су они раније полазили варошкој кући, али су опет у исто доба присневали на суд. До суда поишли су они десет фртаља ракије, казали оном, што им је плаћао, да неводи бригу; он ће већ добити — а кад је добио — двадесет пет место — право, које су му суђаје обећале, ове се изговараху: Немојеш брате шта, кад је њих више, капетан, лаћман, фелбап, на њихова је власт брајко, ми смо своје чинили, не можемо се ми ваљда с капетаном тући — ма било поможено, да су у пола толико пута отворили уста у суду за њега, колико у грчми за његову ракију, него ни да би беле муктације, лажови једни!

И сада су они тако почели, али господин домин, кад је ушао у судницу, а оно као да је подрум, де бурад са смрдљивим шпиритусом стоје — он је одмах рекао на глас кнезу: „Господине кнеже, данас не можемо држати сесију“, а насамому је казао: „Ја нећу да ракија суди, који год дође напит на суд, тога ћете ви истерати из суднице, на био он партија или суђаја, ако нећете ја ћу јавити даље, па на ако то непомогне — збогом, пијан суд нека тражи себи пијана писара. Ако икад, сад у почетку ваља да се покажемо. Ви знате, да је увек боље оно, што је прошло. Свету је и онако чудно, па богме и смешно, да му коју суди. Тешко је слушати себи равног, али кад се тако владаш, да те себи раван поштује и уважава, онда ћеш бити сто пута пре и боље послушан него онај, који је у већем реду. Официра је наш човек слушао што га се бојао, а тебе слуша, што те поштује, но да те поштује, то тек мораш заслужити, а то се незаслужује, кад ти ма каква хуља налије смрадом уста, да их отворити не можеш, кад ваља што против њега да речеш.“

Кнез је ово приповедео главарима а један је од ових додао. „Је сам ја вама казао, да ће тај нама правити посла, узимај ти учена човека за домина, њему смрди така лена ракија, а да је нашем каплар-Штеви петролаја — то ваља, тај се братац нецивра, тај вам идељкао и ми, мастан, подеран, тога не би овај кожух упрљао, кад би га обукао, а овом не смеш ни близу; то ти је брате чоја — хаглик као стакло, ни дисати не смеш поред њега да не посукне —

тога смо ми требали за домина, па да видиш живота, али опет за то, или баш за то недође никад више ни један суђаја пијан на суд.

И сада дакле дошле су суђаје трезне на сесију. Људи се испрва љутеше на ту новину, беше им неправдо, говорише, да су се тикве покондириле: „постали брате господа, па неће с нама ритама“; после им је смешно било: „Праве се људи свеци“, доцније чудно: „О ко би то још помислио, да се човек од ракије зарекне“, а најпосле нашли су да је све то нешто обично и не само то, него баш да је у реду.

Суђаје кад су дошле пред варошку кућу, назвале су сакупљеном свету: добро јутро, и овај им је учтиво поздрав вратио: Бог вам добро дао. За тим су или отишли у писарницу, или су се посадили на клупу пред варошку кућу, одакле су млађи поуставили и направили им места.

Граја се одмах стишала. Суђаје добиле прилику да виде, ко је све на сесију дошао, чуше за што се ко парнички и што би научени људи рекли: оријентоваше се, научише се у свакој прилици наћи. Нуз то им помаже што је један из сокака тужитељева, дружи из сокака туженога, један добро зна једног, други другог, сад само ако хоћеш по души, боља суда нема. Така ти је порота.

У том дође кнез и нотарош.

Суђаје уђоше у судницу.

Судница је молована. Намештаја има врло мало али тим је соба озбиљнија. На среди стоји дргачак сто превучен лепом зеленом чојом. Око стола, толико столица, колико суђаја има. На столу у прочељу стоји распетије Христово и мало звонце, а на зиду спрам врата лик царев. Још кад споменемо дивит и перо на столу поред звонца, онда смо изређали сав намештај собни.

У прочеље посади се кнез, до њега с десне стране нотарош, а после с једне и с друге стране по два општинара.

У помоћ пребеглим Босанцима и Херцеговцима послато је преко овог листа: Из Меленаца 8 ф. а. вр.

— У предиромом броју јавилисмо, да због важног догађаја изостаје рубрика: Шта бива по свету. Сада смо у стању јавити, да је то учињено услед опомене од стране власти, која налази да се у ономе, што пишемо под споменутом рубриком тера нека политика, а са политиком смеду се бавити само листови који су кауцију дали. Ми држасмо а држимо и сад да голо навађање оног шта се догодило на бојишту или иначе није никаква политика, да рећи: Турци су обесили седам кнезова у Попову није ништа друго него кад би се јавило: у шуми су курјаџици подавили седам људи. Али власт се ово чини другојачије, а ми јој не можемо шта; власт је. За то молимо читаоце овога листа, да и они не буду према нама као власт, него да нам остану и на даље добри пријатељи, а ми ћемо се постарати, да до нове године и кауцију набавимо, па да са новим летом у нове жице ударимо те на јед нечиј и политику потерамо. Уредништво Гл. „Народа.“